

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

بسمه تعالی

- نام درس : سبک شناسی 2 نثر
- تعداد واحد : 2
- منبع : سبک شناسی 2 نثر ، انتشارات دانشگاه پیام نور
- مؤلف : دکتر سیروس شمسایی
- تهیه کننده : طیبه وطن پرست ، دستیار علمی دانشگاه پیام نور
مرکز دانشگاه پیام نور رفسنجان

- هدف کلی : از سبک شناسی نثر ، آشنایی با دوره های مختلف سبک نثر فارسی و انواع نثر و مختصات سبکی آنها به نحوی که مخاطب قادر به تعیین انواع نثر فارسی و شناسایی کتب معروف نثر هر دوره باشد.

دوره ای نثر

1- از دیدگاه تاریخی :

الف (نثر مرسل (ق-3 و 4 و 5)

ب (بینابین (ق-5 و 6)

پ (فنی (ق-6)

ج (مصنوع (ق 7)

چ (صنعتی و ساده (ق-8)

ح (ساده (ق-10 و 11)

خ (ساده معیوب (ق-10 تا 12)

د (نثر قائم مقام و تجدید حیات

(عصر قاجار)

ر (نثر مردمی - مشروطه - (روزنامه)

ز (نثر جدید (رمان و دانشگاه)

2- از دیدگاه سبک شناسی :

الف (نثر مرسل

ب) نثر فنی

پ) نثر موزون یا مسجع

- موزون مرسل (مناجات خواجه عبدالله انصاری)

- موزون فنی (مقامات حمیدی)

فصل اول

- هدف کلی : آشنایی با نثر مرسل و کتب نوشته شده به این سبک.

- هدف های مرحله ای :

1. تعریف نثر مرسل .

2. توضیح آثار منثور دوره غزنوی.

3. مقایسه نثر نویسی در دوره سامانیان با غزنویان.

1-1. مرسل ، یعنی رها شده و آزاد

- نثر مرسل : نثر بی تکلف و غیر مقید به صنایع ادبی و فنون تزئینی کلام که نثر سبک خراسانی و نثر بلعمی نیز گفته می شود.

تاریخ : دوره سامانیان و غزنویان (از نیمه اول قرن 4 تا اواخر قرن 5).

1-2. آثار منثور دوره سامانی

1. مقدمه شاهنامه ابو منصورى
2. ترجمه تاريخ طبرى
3. ترجمه تفسير طبرى
4. هدايت المتعلمين فى الطب
5. حدودالعالم من المشرق الى المغرب
6. تفسير پاڪ
7. نورالعلوم
8. الابنيه عن حقايق الادويه
9. تفسير كمبريج

1-2-1. مختصات نثر سامانی

زبانی :

- توجه سامانیان به زبان پهلوی
- تألیف کتب به زبان پهلوی
- نثر ساده ، طبیعت گفتار
- قلت لغات عربی
- جملات کوتاه

فکری : نگاه آفاقی و عینی است.

ادبی : بدیع و بیان ندارد.

1-3. آثار منثور دوره غزنویان

1. آثار فارسی ابن سینا
2. التفهیم لاوائل صناعة التفحیم
3. كشف المحجوب
4. قصص النبیا
5. نامه های بو نصر متکان
6. تاریخ سیستان
7. زین الاخبار
8. كشف المحجوب
9. آثار ناصر خسرو

1-3-1. مختصات سبک دوره غزنوی

1. افزایش درصد لغات عربی.
2. کاهش کاربرد لغات کهن.
3. حذف مثل به قرینه.
4. کاربرد افعال در معنای مجازی.

فصل دوم

- هدف کلی : آشنایی با نثر بینابین اواخر قرن 5.
- هدف های مرحله ای :
  - توضیح در رابطه با سلجوقیان.
  - تعریف نثر بینابین.
  - ذکر نام کتب تالیف شده به این سبک همراه با توضیح آنها.

2-1. نثر بینابین

- نثر بینابین در دوره سلجوقی بیشتر توسط منشیان و دبیران غزنوی به وجود می آید.
نثری که خصوصیات نثر مرسل قرن قبل و نثر فنی دوره بعد را دارا می باشد.

2-1-1. آثار نثر بینابین

الف) تاریخ بیهقی با ویژگی های چون :

1- توصیف

2- استشهاد و تمثیل

3- تقلید از شعر نثر عربی

4- حذف جمله و افعال به قرینه

5- تجددی در استعمال افعال

6- لغات وامثال فارسی

7- لغات تازی

ب) سیاستنامه

ج) قابوسنامه

فصل سوم

- هدف کلی : آشنایی با نثر موزون.

- هدف های مرحله ای :

1. توضیح نثر موزون

- مسجع (مقامات حمیدی)

- مرسل

2. معرفی آثاری که به نثر موزون تالیف شده است.

3-1. نثر موزون مرسل

- آثار خواجه عبدالله انصاری و عبارات موزون و مسجع صوفیه نثری که مانند شعر هجایی است و دارای دو ویژگی است :

الف) مکتبی که مصراع ها را از هم جدا می سازد.

ب) طبقه بندی به لحاظ شکل (تعداد مصراع ها) و قافیه.

فصل چهار

- هدف کلی : آشنایی با نثر فنی.

- هدف های مرحله ای :

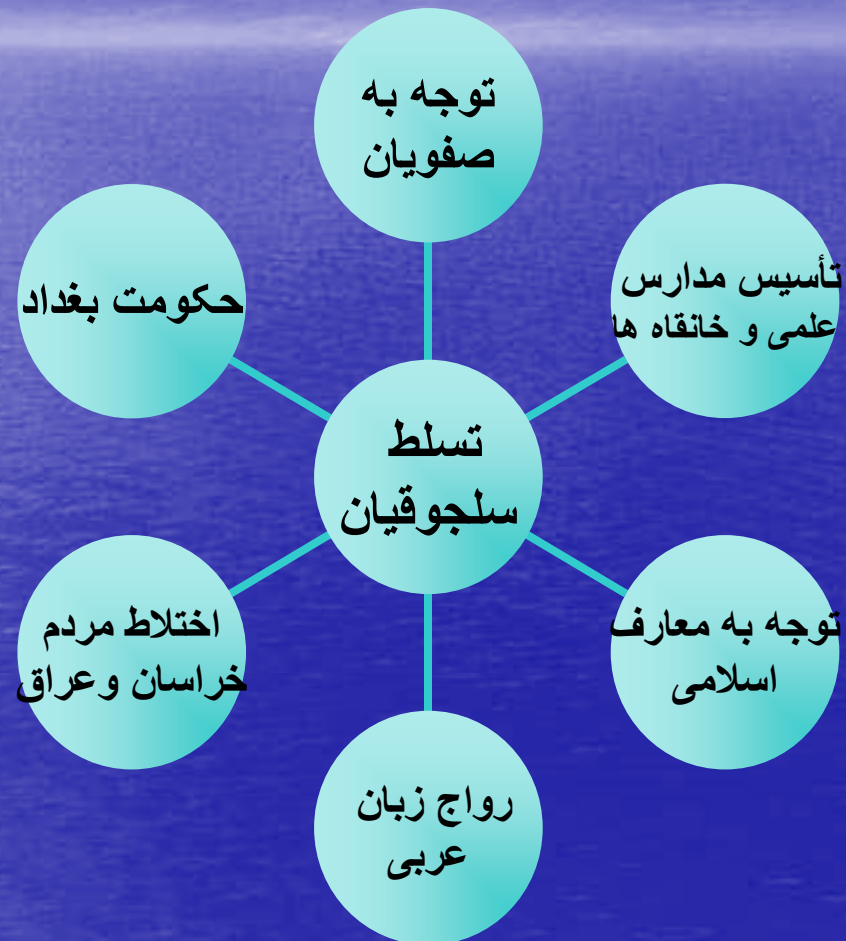
1. توضیح عوامل پیدایش نثر فنی و تعریف آن

2. ذکر مختصات نثر فنی و انواع آن

3. معرفی آثاری که به نثر فنی تالیف شده اند.

4-1. عوامل پیدایش نثر فنی

4-2. نثر فنی

- تشبیه به شعر است.
- از نظر فکر, زبان و مختصات ادبی دقیقاً "نثر نیست".
- شعروار و مخیل است.
- زبان تصویری دارد.
- سرشار از صنایع ادبی است.
- انواع آن : تمثیلی , ترسل و منشآت , مقامات , تاریخی.

1-2-4. مختصات نثر فنی

- کثرت لغت عربی
- کاربرد آیات ، احادیث ،
- ضرب المثل ، شعر عربی
- آمیزش نظم و نثر
- تحلیل شعری
- صنایع بدیعی
- آهنگین بودن کلام
- مخیل بودن
- استعمال افعال در معنای مجازی

3-4. آثار تأليف شده به نثر

- كليله و دمنه
- ترسل و منشآت :
- عقبه الكتبه
- التوسل الى الترسل
- منشآت خاقانی
- منشآت رشيد و طواط
- مقامه (مقامات حمیدی)
- تاريخی :
- تاريخ يمينی
- راحة الصدور
- كشف افضل کرمان

فصل پنجم

- هدف کلی : آشنایی با نثر ساده و بنیابین قرن 6

- هدف های مرحله ای :

1. معرفی و بررسی آثاری که در قرن 6 به نثر ساده نوشته شده اند.
2. معرفی و بررسی آثاری که در قرن 6 به نثر بنیابین نوشته شده اند.

5-1. آثار تأليف شده به نثر ساده و بینابین قرن 6

1. مجمل التواریخ والقصص
2. کیمیای سعادت
3. آثار عین القضاة
4. آثار سهروردی
5. اسرار التوحید
6. تذکرة الاولیاء
7. معارف بهاء ولد
- الف (چهار مقاله
- ب (تاریخ طبرستان و نامه تنسر

فصل ششم

- هدف کلی : آشنایی با دو جریان تمایل به زبان و ادب عربی و تزیین کتب ساده در قرن 6
- هدف های مرحله ای :
  1. توضیح جریان تزیین و آرایه بندی متون ساده در قرن 6
  2. معرفی و بررسی کتب و بازنویسی فنی.

6-1. آثار تألیف شده به نثر فنی

1. سند باد نامه : بازنویسی از متن ساده عمید قناوی در قرن 4.
2. مرزبان نامه : بازنویسی متن تألیف اسپهبد مرزبان بن رستم به زبان طبری.
3. روضة العقول : بازنویسی متن ساده مرزبان نامه.
4. راحة الارواح : بازنویسی متن بختیار نامه.

فصل هفتم

- هدف کلی : آشنایی با نثر فنی در قرن 7.
- هدف های مرحله ای : معرفی و بررسی کتاب های تاریخی قرن 7 که به نثر فنی نوشته شده اند.

7-1. آثار تاریخی به نثر فنی قرن 7

1. نفثة المصدور : نثر مصنوع اما دلاویز.
2. تایخ جهانگشا : نثر فنی زیبا با کاربرد لغات مغولی.
3. تاریخ و صاف : نثر بسیار دشوار توأم با ارزش تاریخی.

فصل هشتم

- هدف کلی : آشنایی با چگونگی ترکیب نثر موزون مرسل و فنی در قرن 7.
- هدف ها مرحله ای : معرفی و بررسی ، آثاری که به نثر آمیخته موزون مرسل و فنی تألیف شده اند.

8-1. آثار ترکیبی قرن 7

1. مرصادالعباد : اولین کتاب صوفیه به نثر فنی.
2. گلستان : نقطه اوج آمیزش نثر موزون مرسل و فنی.

فصل نهم

- هدف کلی : آشنایی با آثار قرن 7 که در آن هر دو شیوه نثر مرسل و نثر فنی دیده می شود.
- هدف های مرحله ای :
  1. معرفی آثاری که به هر دو شیوه نثر مرسل و فنی تألیف شده است.
  2. معرفی کتب ساده قرن 7.

9-1. آثار منثور قرن 7

• آثار منصور قرن 7 به شیوه هم مرسل و هم فنی تألیف شده است.

معمولاً "مقدمه این آثار به نثر فنی و متن کتاب به نثر مرسل نگارش شده است.

مانند : العجم فی معابیر اشعار العجم

جوامع الحکایات

فصل دهم

- هدف کلی : آشنایی با اثرات حمله مغول در ادبیات فارسی.
- هدف های مرحله ای : توضیح و بررسی اثرات مهم حمله مغول در ادبیات فارسی. حمله مغول در سال 616 هـ به خراسان و سایر بلاد ایران آغاز شد.

1-10. اثرات حمله مغول

1. قطع ارتباط اهل علم با کتب قدیم.
2. توجه مغولان به ساده نویسی.
3. رواج تاریخ نویسی.
4. ورود لغات مغولی.
5. انقراض نسل فضلا و کتابخانه.
6. صنایع ادبی جایگزین تعمق و تفکر.

فصل یازدهم

- هدف کلی : آشنایی با مکتب تاریخی ساده قرن 8.
- هدف مرحله ای : معرفی و بررسی آثار تاریخی ساده قرن 8 ،
مانند :

– جامع التواریخ

– تجارب السلف

– تاریخ گزیده

– تاریخ بنا کتی

– مجمع الانساب

فصل دوازدهم

- هدف کلی : آشنایی با کتب ادبی و عرفانی قرن 8.
- هدف های مرحله ای : معرفی و بررسی کتب ادبی و عرفانی قرن 8 مانند :

1-12. كتب ادبى و عرفانى قرن 8

كتب ادبى :

- دستور الكاتب
- روضة الخلد
- انيس العشاق

كتب عرفانى :

- اوراد الاحباب و فصوص الاداب
- فردوس المرشديه فى اسرار الصمديه
- مصباح الهدايه
- مناقب العارفين
- رساله فريدون سپهسالار
- رساله علاء الدوله سمنانى
- نزهه الارواح

فصل سیزدهم

- هدف کلی : آشنایی با نثر عهد تیموری و شاهرخی ، قرن 9.

هدف های مرحله ای :

1. توضیح تأثیر حمله تیمور بر ادبیات فارسی.
2. تحلیل جریانات فرهنگی آن دوره.
3. معرفی و بررسی کتی تاریخی ، ادبی و عرفانی آن دوره.

1-13. حمله تیمور و پیامدهای آن

2-13. آثار منصور قرن 9

تاريخى قرن
9

مطلع المعدين

زبدة التواريخ

ظفرنامه تيمورى

ظفرنامه

روضه الصفا

مجل فصيحي

3-13. ویژگی های نویسندگان قرن 9

1. ذکر تشبیب هایی با جزالت کم در مقدمه کتب.
2. کاهش لغات و اصطلاحات عربی.
3. سادگی متن کتاب.
4. ذکر القاب و عناوین جهت مدح و جاپلوسی.
5. تنزل کلام از حیث صرف و نحو.
6. حذف افعال بدون قرینه.
7. لغات مغولی.

فصل چاردهم

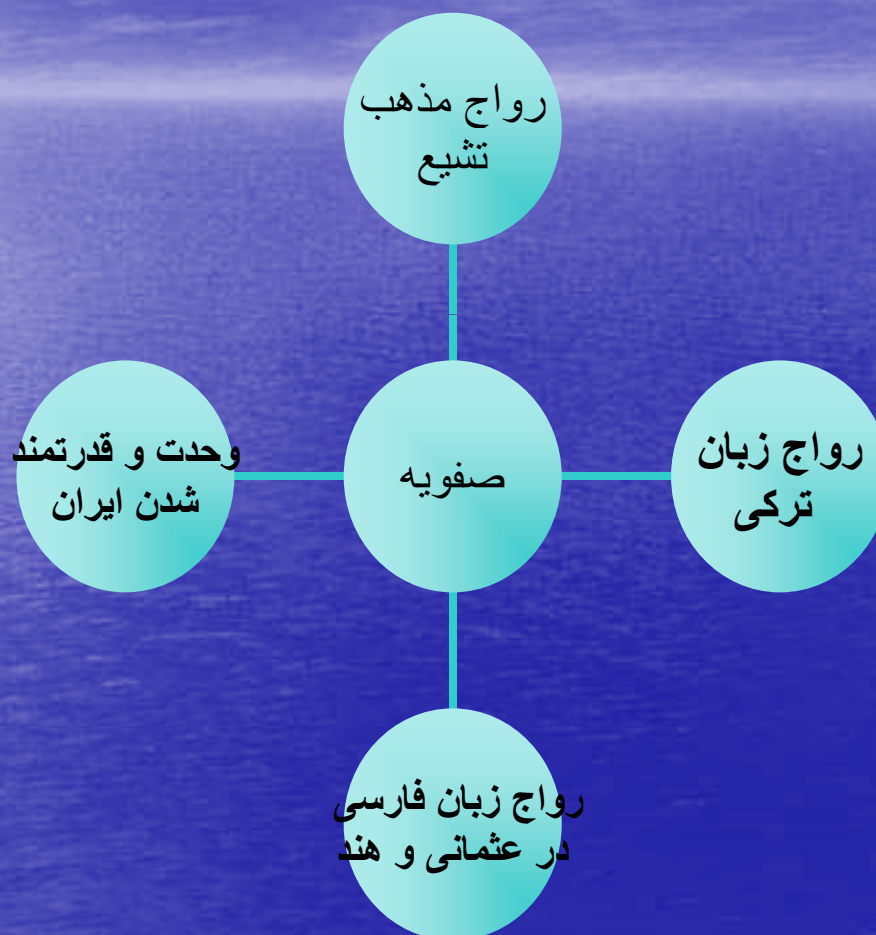
- هدف کلی : آشنایی با نثر دوره صفویه (از قرن 10 تا میانه قرن 12)

- هدف های مرحله ای :

1. توضیح اوضاع ادبیات در دوره صفویه.
2. تحلیل و بررسی جریانات مهم ادبی و فرهنگی.
3. معرفی و بررسی آثار دوره صفوی.

1-14. روی کار آمدن صفویه و پیامد های آن :

14-1. جریانات مهم ادبی و فرهنگی دوره صفوی

- رواج تاریخ نویسی
- رمان نویسی
- تذکره نویسی
- فرهنگ نویسی
- کتب مذهبی به فارسی
- لغات دساتیر

فصل یازدهم

- هدف کلی : آشنایی با موضوع نثر دوره قاجار (قرن 12-14).

- هدف های مرحله ای :

1. توضیح اوضاع ادبیات بعد از انقراض صفویه.

2. معرفی کتب نثر دوره افشار و زندیه.

3. معرفی و بررسی کتب نثر دوره قاجار و مشروطه.

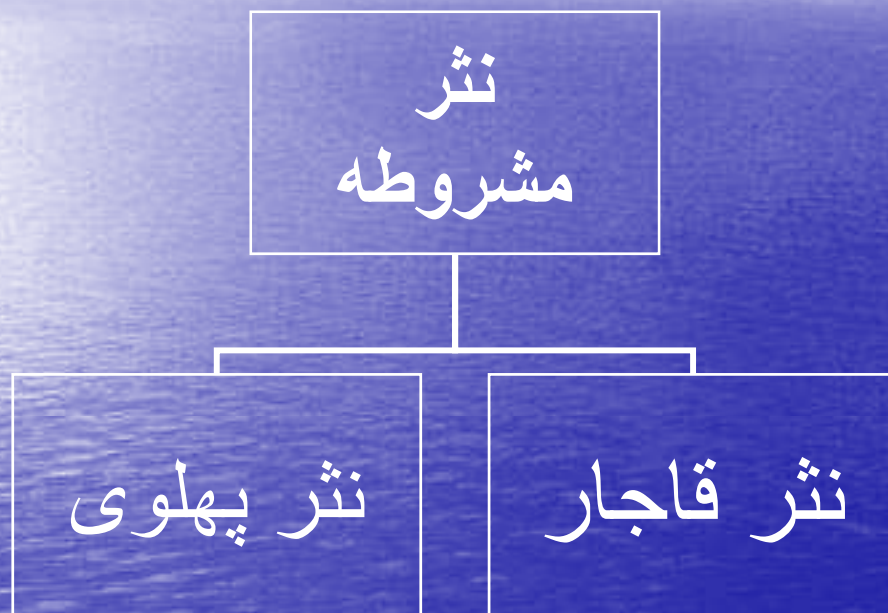
15-1. وضعیت ادبیات در قرن 12-14

1. توجه به ادبیات قدیم.
2. نهضت بازگشت در شعر و رهایی نثر از انحطاط.
3. دوره افشار و زندیه دوره تاریخی ادبیات فترت.
4. عصر قاجار دوره بهبود نثر.

15-2. نثر نویسندگان دوره قاجار

1. نشاط اصفهانی
2. فاضل خان گروسی
3. قانی
4. میرزا تقی خان سپهر
5. رضا قلی خان هدایت
6. میرزا عبدالطیف تبریزی
7. محمد حسن خان صنیع الدوله
8. قائم مقام فراهانی

3-15 نثر دوره مشروطه

• نویسندگان معروف :

- اسد آبادی
- دهخدا
- طالبوف
- ملکم خان
- آخوند زاده
- زین العابدین مراغه ای

فصل شانزدهم

- هدف کلی : آشنایی با نثر دوره قاجار.

- هدف های مرحله ای :

1. توضیح انواع ادبی جدید در دوران معاصر .
2. معرفی نثر نویسندگان معروف معاصر.

1-16. روی کار آمدن حکومت پهلوی و پیامد های آن

1. توجه رجال سیاسی (بهار ، دهخدا) به کارهای تحقیقی.
2. عمومی شدن تعلیم و تربیت.
3. تأسیس مدارس و دانشسرا و پیدایش کتب درسی.
4. رواج انواع ادبی جدید ، از قبیل مقاله نویسی و داستان نویسی.

2-16. داستان نویسی

- با داستان کوتاه « فارسی شکر است » به وسیله جمال زاده رایج شد.
- نثر این دوره : نثر تحقیقی یا دانشگاهی ، که توسط اساتید دانشگاه ها رواج یافت.
- مقاله نویسی : محققان ادبی ، مجلات ادبی و مقالات را رواج دادند.

فصل هفدهم

- هدف کلی : آشنایی با شیوه های مختلف بررسی سبک نثر و عقاید قدما.
- هدف های مرحله ای : بیان عقاید برخی از نثر نویسان معروف گذشته در مورد ، نثر نویسی.

• برخی از نثر نویسان معروف :

- نظریه صاحب قابوس نامه

- بهاء الدین بغدادی

- خاقانی.

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com